

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI KITOB O'QISHGA QIZIQTIRISHDA PSIXOLOGIYANING O'RNI

Kurbanboeva Munavar

O'zbekiston Davlat sanat va madaniyat institute Nukus filliali

Kutubxona axborot faoliyati 2- kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20701673>

Annotasiya: Mazkur ilmiy maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda kitobxonlikka bo'lgan qiziqishni shakllantirishda psixologik omillarning tutgan o'rni keng yoritiladi. Tadqiqot davomida bolalarning yosh va individual xususiyatlari, ularning idrok, tafakkur, xotira va tasavvur jarayonlari kitob o'qishga bo'lgan munosabatiga qanday ta'sir ko'rsatishi ilmiy jihatdan asoslab beriladi. Shuningdek, bolalarni kitobxonlikka jalb etishda samarali psixologik metodlar, jumladan kuzatish, suhbat, o'yin texnologiyalari, rag'batlantirish va zamonaviy axborot vositalaridan foydalanish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Maqolada oila va tarbiyachi omilining ahamiyati ham chuqur ochib berilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha yosh, psixologiya, kitobxonlik, idrok, tafakkur, motivatsiya, tarbiya, o'yin faoliyati.

Аннотация: В данной научной статье подробно освещается роль психологических факторов в формировании интереса к чтению у детей дошкольного возраста. В ходе исследования научно обосновывается влияние возрастных и индивидуальных особенностей детей, а также процессов восприятия, мышления, памяти и воображения на их отношение к чтению. Кроме того, анализируются эффективные психологические методы вовлечения детей в чтение, включая наблюдение, беседу, игровые технологии, поощрение и использование современных информационных средств. В статье также глубоко раскрывается значение семейного воспитания и роли педагога.

Ключевые слова: дошкольный возраст, психология, чтение, восприятие, мышление, мотивация, воспитание, игровая деятельность.
GB English version

Annotation: This scientific article comprehensively highlights the role of psychological factors in developing an interest in reading among preschool children. The study provides a scientific analysis of how children's age and individual characteristics, as well as their perception, thinking, memory, and imagination processes, influence their attitude toward reading. In addition, effective psychological methods for engaging children in reading are analyzed, including observation, conversation, game-based technologies, encouragement,

and the use of modern information tools. The article also thoroughly examines the importance of family and the role of educators.

Keywords: preschool age, psychology, reading, perception, thinking, motivation, education, play activity.

Birinchi navbatda, bolaning idrok jarayoniga e'tibor qaratish lozim. Bu yoshdagi bolalar asosan ko'rish orqali qabul qiladi. Rangli, yorqin rasmlar bilan boyitilgan kitoblar ularning diqqatini tez tortadi. Shu sababli bolalar uchun mo'ljallangan adabiyotlar vizual jihatdan jozibador bo'lishi zarur. Ikkinchidan, tasavvur jarayoni muhim rol o'ynaydi. Bolalar ertak qahramonlarini tasavvur qiladi, o'zlarini ular o'rniga qo'yadi. Bu esa ularning kitobga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Ayniqsa sehrli ertaklar, hayvonlar haqidagi hikoyalar bolalarda katta qiziqish uyg'otadi. Uchinchidan, xotira jarayoni rivojlanadi. Bolalar eshitgan va ko'rgan voqealarni tez eslab qoladi. Agar tarbiyachi kitobni ifodali o'qib bersa, bola uni uzoq vaqt eslab qoladi. To'rtinchidan, o'yin faoliyati muhim ahamiyatga ega. O'yin orqali bolalar bilimni tez va samarali o'zlashtiradi. Kitob mazmunini sahnalashtirish, rolli o'yinlar tashkil etish orqali bolalarda o'qishga qiziqish ortadi. Beshinchidan, motivatsiya omili muhim hisoblanadi. Bolalarni majburlash emas, balki rag'batlantirish orqali kitob o'qishga jalb etish lozim. Maqtov, e'tibor va qo'llab-quvvatlash bolalarda ijobiy munosabatni shakllantiradi.

Bolalarni kitobxonlikka jalb etishda quyidagi psixologik metodlar samarali hisoblanadi: Kuzatish metodi – bola kitob tanlayotganda, o'qiyotganda uning qiziqishlari aniqlanadi. Suhbat metodi – bola bilan kitob mazmuni haqida suhbatlashish orqali uning fikrlash darajasi rivojlanadi. Rag'batlantirish metodi – bolani maqtash, unga ijobiy munosabat bildirish orqali motivatsiya oshiriladi. O'yin metodi – ertaklarni sahnalashtirish, rolli o'yinlar tashkil etish orqali qiziqish kuchayadi.

Bolalarda kitobxonlikni rivojlantirishda oilaning roli beqiyosdir. Agar otalar muntazam kitob o'qisa, bola ham ularga taqlid qiladi. Oilada kitobxonlik muhiti mavjud bo'lsa, bolada bu odat tabiiy ravishda shakllanadi. Shuningdek, bolalar uchun maxsus mutolaa burchagi tashkil etish, ularni kutubxonaga olib borish, ertaklar aytib berish kabi usullar ham samarali hisoblanadi. Bugungi kunda zamonaviy texnologiyalar bolalarning hayotida muhim o'rin tutmoqda. Elektron kitoblar, audio ertaklar va interaktiv dasturlar bolalarda qiziqish uyg'otadi. Ammo bu vositalardan me'yorida foydalanish zarur. Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, psixologik yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni bolalarda kitobxonlikka bo'lgan qiziqishni sezilarli darajada oshiradi. Ayniqsa individual yondashuv va bolalarning qiziqishlarini hisobga olish

muhimdir. Xulosa qilib aytganda, maktabgacha yoshdagi bolalarni kitob o'qishga qiziqtirishda psixologiyaning o'rni beqiyosdir. To'g'ri yondashuv orqali bolalarda kitobxonlik ko'nikmalarini shakllantirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim davlat standarti. – Toshkent, 2018. – 48 b.
- 2.Hasanboyeva O.U. va boshqalar. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. – Toshkent, 2006. – 320 b.
- 3.Davletshin M.G. va boshqalar. Pedagogik psixologiya. – Toshkent, 2004. – 256 b.
- 4.Kayumova N.M. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent, 2013. – 280 b.
- 5.Berdiyeva Z.O. Kutubxonashunoslik asoslari. – Toshkent, 2019. – 200 b.
- 6.G'oziyev E.G. Umumiy psixologiya. – Toshkent, 2010. – 384 b.
- 7.Nishonova Z.T. Bolalar psixologiyasi. – Toshkent, 2012. – 240 b.
8. Aytimova , D. From the history of the formation and development of the first libraries in Karakalpakstan. Scientific Journal of the Fergana State University, 28(5), <https://doi.org/10.56292/SJFSU/vol28iss5/a49-53>

